

Veli Oryantasyon Programının Okul Öncesi Öğrencilerinin Okula Uyumuna Etkisi¹

The Effect of The Parent Orientation Program on The School Adjustment of Pre-School Students

Elif Topcu, Serap Nazlı

Öz. Bu araştırmanın amacı, veli oryantasyon programının okul öncesi öğrencilerinin okula uyumu üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Araştırma, ön-test son-test, deney ve kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Araştırma gönüllü olan 12 veli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 12'si deney grubunda, 12'si kontrol grubunda olmak üzere 24 veli oluşturmaktadır. Deney grubuna bilişsel davranışçı aile danışması kuramı temel alınarak hazırlanan sekiz oturumluk "Veli Oryantasyon Programı" uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği ve programı değerlendirme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Veli Oryantasyon Programının okul öncesi öğrencilerinin okuldan kaçınma düzeylerini azaltmada bir etkisinin olmadığı ancak okula uyum, işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme ve okulu sevme düzeylerini anlamlı bir şekilde artırdığı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi, okula uyum, veli oryantasyon programı, aile eğitimi, bilişsel davranışçı aile kuramı

Abstract. The main objective of this research is to investigate the effect of the parent orientation program on school adjustment of pre-school students. The research is an experimental study with pretest and posttest, experimental and control groups. The study was carried out with 12 parents volunteering participated in the program. The study group of research was consisted of 12 parents in the experimental group and 12 parents in the control group, totally 24 parents. Eight sessions Parent Orientation Program was administered to the experimental group which was prepared on the basis of Cognitive Behavioral Family Counseling Theory. In the research 'Teacher Assessment Scale for School Children for 5-6 Years' and 'Parent Orientation Program Evaluation Form' was used. As a result of the research, it was found that the Parent Orientation Program didn't have an effect on decreasing the avoidance levels of preschoolers, but it significantly increased the levels of school adaptation, cooperative participation, self-management and school love of preschoolers.

Keywords. Pre-school, Adaptation to School, Parent Orientation Program, Parent Education, Cognitive Behavioral Family Counseling Theory

Uzman Psikolojik Danışman Elif Topcu
İstanbul Sultangazi Fahri Aygün Rehberlik ve
Araştırma Merkezi, İstanbul Türkiye
e-mail: eliftopcu89@gmail.com

Prof. Dr. Serap Nazlı
Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara,
Türkiye
e-mail: serapnazli68@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8875-7926>

Geliş/Received: 25 Kasım 2018/November 25, 2018
Düzeltilme/Revision: 09 Aralık 2018/December, 09, 2018
Kabul/Accepted: 28 Aralık 2018/December, 28, 2018

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

¹ Bu çalışma Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapılan yüksek lisans tezinin özetidir. 20. Uluslararası PDR Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Okul öncesi dönem okula uyum sürecinin yaşandığı ilk dönemdir. Okul hayatının en kritik dönemleri okulun başladığı ilk zamanlardır. Bu dönemdeki deneyimler hem okul öncesi eğitimi hem de ilkökul sürecini etkileyebilmektedir. Bu süreçte sorun yaşayan çocuklar için kısa ve uzun vadeli birçok risk söz konusu olabilmektedir (Önder ve Gülay, 2010). Okula uyumun belirleyicileri çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimleri gibi çocuktan kaynaklanan; okul ortamı, öğretmen tutumu ve öğretmenin çocukla ilişkisi gibi okuldan kaynaklanan ve çocuk yetiştirme yöntemleri, anne-baba-çocuk iletişimi ve ebeveyn tutumu gibi aileden kaynaklanan faktörlerdir.

Hirst, Jervis, Visagie, Sojo ve Cavanagh (2011) okula uyum döneminin çocuklar ve aileler için stresli bir dönem olduğunu ifade etmektedir. Aileler de çocuklar gibi bu süreci farklı düşünceler ve duygularla yaşamaktadırlar (Sığırtmaç ve Taşçı, 2014). Gordon'a (1993) göre, ebeveynlerin çocukları üzerindeki etki alanı oldukça geniştir. Ebeveynler özellikle 0-6 yaş döneminde, hem çocuklarının ihtiyaçlarının yerine getirilmesinde sorumlu kişilerdir hem de ilk öğretmenleridir. İnsan kişiliğinin gelişimsel temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde, çocuğun aile içindeki yeri, geliştirdiği kimlik ve kazandığı değer çocuğun zamanla toplum içerisinde kazanacağı değer ve kimliğin belirleyicisi olacaktır. Olumlu aile ilişkileri çocuğun olumlu sosyal ilişkiler kurmasını ve diğer çocuklarla etkileşime daha rahat girebilmesini sağlarken, çocuğun ilişkileri ve başarısı için gerekli olan toplumsal yeterliliğinin oluşmasını sağlayarak öz-yetkinlik ve öz-değer duygularının gelişmesini sağlar. Duyarsız ve ilgisiz ebeveynlik çocukta olumsuz duygulara temel olabileceği için çocuk yoğun öfke duygusu yaşayabilir. Bu da çocuğun toplumsal uyumunu, gelişimini ve başarısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (MEB, 2013).

Ogelman, Önder, Seçer ve Erten'in (2013) yaptığı araştırmada, annelerin çocuklarına yönelik tutumlarının, okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklarının okula uyumlarını ve sosyal becerilerini etkileyebildiğini göstermiştir. Çeliktürk (2011) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin ve velilerin okula uyum süreci ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırmada hem öğretmenlerden hem de velilerden alınan görüşlere göre, okula uyum sürecine aileler dâhil edilerek ailelerle de uyum çalışmalarının, bilgilendirmelerin yapılması ve okul rehberlik servislerinin de bu sürece destek vermesini gerekli gördükleri sonuçları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaya göre uyum sürecine rehberlik servisi de dâhil edilmelidir. Başaran, Gökmen ve Akdağ (2014), öğretmenlerle yaptıkları

çalışmada, çocuğun ön yargılarını okula uyum sorunlarının bir nedeni olarak bulmuşlardır. Bu sonuç, ebeveynlerin okul başlamadan önce çocuklarını okula hazırlamada eksik ve yetersiz olmaları ile ilişkili bulunmuştur.

Çocuğun yaşamında önemli bir yeri olan ebeveynler ve öğretmenlerin çocuğu tüm gelişim alanlarında birlikte desteklemeleri gerekmektedir (Aydoğan, 2010). Okul öncesi dönemde ebeveynlerin çocukların eğitimini desteklemeleri ve katılım göstermeleri, bu süreçteki etkilerini daha iyi kavramaları, kendi özelliklerinin ve becerilerinin farkına varmalarını ve bunları geliştirmelerini sağlar (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere, 2005). Şahin, Dinçer ve Wright'a (2005) göre anne babaların çocuklarına doğru eğitim verebilmek ve olumlu rol model olabilmek için rehberliğe ihtiyaçları vardır. Ebeveynler çocuklarını nasıl en iyi şekilde yetiştirecekleri konusunda kararsız kaldıklarından, anne baba eğitimine ihtiyaç duymaktadırlar ve bu eğitimler zorunlu hale gelmektedir (akt. Güler, 2007). Cowan ve Cowan'ın (2014) da yaptıkları çalışmada aile ile çocuğun ilişkilerinin, çocuğun okula uyumunu etkilediği bulunmuştur. Araştırmacılar, bu çalışmada çocukların gelişiminde ebeveyn-çocuk ilişkisinin ana durum olduğu bilinmesine rağmen, okula uyum sürecinde ebeveynlerin rolünün az olduğunu ve ebeveynlere yönelik müdahale planlamasının yapılmadığını belirtmişlerdir. Okula başlama sürecinde aile ve çocuk iletişimini geliştirici çalışmalar yapılmasını önermişlerdir.

Gelişimsel rehberlik modeli ile birlikte öğrencilerin gelişim dönemlerinin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun önleyici yaklaşımın önemi ortaya çıkmıştır. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programına göre, öğrencilerin gelişimsel görevlerini yerine getirebilmelerine destek olmak amacıyla etkinlikler planlanmalıdır. Bu etkinlikler planlanırken ailenin sürece destek olması amacıyla ebeveyn konsültasyonu ve aile eğitimleri yapılmaktadır (Nazlı, 2016). Aile eğitimleri hazırlanırken temel alınan kuramlardan 'Bilişsel Davranışçı Aile Danışması Kuramına' göre ebeveynlerin tepkilerinin değişmesiyle çocukların da davranışlarının değişeceği umulmaktadır. Bilişsel davranışçı aile eğitimleri, ailenin gücüne odaklanır. Bu eğitimlerde ebeveynlere yeni beceriler öğretilir ve daha sonra ebeveynlerden bu becerileri uygulamaları beklenir. Eğitim süreci ebeveynin otoritesini azaltmadan başarılı olursa, ebeveynlerin yetenekleri artırılır ve onlarda güven duygusu geliştirilir (Nazlı, 2018). Aile eğitimlerinin hedefi ebeveynlere bilgi ve anlayış kazandıracak eğitim deneyimleri sağlamaktır (Ersay, 2000).

Okula başlama aile için önemli bir dönemdir; hem çocuk hem de aile için bir uyum sürecini gerektirmektedir. Uyum döneminde, öğrencilere yönelik

çalışmalar ile birlikte aile sürece dâhil edildiğinde sonuçlar kalıcı olabilecektir. Bu bağlamda okula uyum döneminde velilerin okula uyum süreci hakkında bilgi sahibi olarak okul ve ebeveynlik öz-yeterliliğiyle ilgili olumlu tutum edinmeleri, ebeveynlik becerilerini geliştirmeleri sonraki dönemlerde karşılaşılabilecekleri sorunlara önleyici bir yaklaşım olacaktır. Okul öncesi öğrencilerinin velilerine uygulanan veli oryantasyon programının öğrencilerin okula uyumuna etkisinin incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Veli Oryantasyon Programının, okul öncesi öğrencilerin okula uyumuna etkisinin incelendiği bu çalışmada, ön-test-son-test, deney-kontrol gruplu deneysel bir desen kullanılmıştır. Araştırmanın modeli karışık ölçümleri içeren 2x2'lik karma (split-plot) bir desendir.

Çalışma Grubu:

Araştırma, Ankara'da bulunan özel bir okulun 2014-2015 eğitim-öğretim yılında okul öncesi eğitime başlayan öğrencilerin velileri ile yapılmıştır. Veli oryantasyon programı, seçkisiz atama yoluyla seçilemediği için, 63 veli arasından programa katılmak için gönüllü olan ve programa katılmaya onam alınan 14 anne ve 2 baba olarak toplam 16 veli ile başlamış ancak 3 anne ve 1 babanın oturumlara devam etmemesi nedeniyle program 11 anne ve 1 baba olarak toplam 12 veli ile yürütülmüştür. Kontrol grubu ise 16 veliden oluşturulmuş; ancak deney grubundan 4 kişinin ayrılmasıyla rastgele 4 kişi çıkarılarak 12 kişi ile tamamlanmıştır.

Veli Oryantasyon Programının Tasarlanması:

Okul öncesi eğitime başlayan öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmış bir çalışma olan Veli Oryantasyon Programı, iki aşamada hazırlanmıştır (Nazlı, 2016).

1. Veli Oryantasyon Programının Alt Yapısının Hazırlanması:

Programın felsefi ve kuramsal temelleri oluşturulmuştur. Veli oryantasyon programı hazırlanırken felsefi temel akım olarak 'hümanist felsefe', kuramsal temel olarak ise 'Bilişsel- Davranışçı Aile Danışması Kuramı' temel alınmıştır. Bilişsel davranışçı aile danışması kuramı, aile üyelerinin bilişlerini ve hareketlerini

değiştirmek için çalışmalar yapmakta ve anne babalara yönelik beceri programını önemsemektedir (Nazlı, 2018).

Alan yazın taranmış ve yapılan uyum programları gözden geçirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nda (MEB) henüz okul öncesi düzeyinde bir program uygulanmadığı tespit edilmiştir. MEB'in hazırladığı ilkokul birinci sınıfa başlayacak öğrenci velilerine yönelik Veli Oryantasyon Programı (VOP) bulunmaktadır. Veli oryantasyon programının oturumları yapılandırılırken incelenen alan yazın (Açıklan,2003; Dinkmeyer, 2007; Gordon, 2012; Gülay, 2011; Koca, 2006; Levine, 2005; Mountrose, 2000; Oktay, 2002) doğrultusunda okula uyum sürecinde ebeveynlerin sahip olması gereken beceriler tespit edilerek program hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu beceriler, okul öncesi eğitimin önemini kavramak ve ebeveyn olarak okula uyum sürecinde neler yapması gerektiği konusunda bilgi sahibi olmak, okul-aile işbirliğinin çocuğun üzerindeki etkilerini fark etmek, öğrenme konusunda bilgi sahibi olarak çocuğu doğru yönlendirebilmek, çocuğun gelişim özelliklerinin farkında olarak ona doğru şekilde sorumluluklar verebilmek, çocukla etkili iletişim kurma, davranış yönetimi ve oyun oynama becerileridir.

Program, felsefi ve kuramsal temeller belirlenerek, alan yazındaki okula uyum süreci, okula uyum sürecinde aile katılımı ve ebeveyn tutumları ile ilgili araştırmalar incelendikten sonra; deney grubunun yaşları, eğitim düzeyleri, sosyo-kültürel değerleri, sosyo-ekonomik düzeyleri ve ihtiyaçları dikkate alınmıştır.

2. Veli Oryantasyon Programının Tasarım Aşaması:

Veli Oryantasyon Programı kazanım, içerik, süreç ve değerlendirme olarak dört ana öğeye göre tasarlanmıştır.

1.Kazanım: Programın ilk ögesi kazanımlardır. Veli Oryantasyon programının kazanımları, Wellman ve Moore'un taksonomisi (akt. Nazlı, 2016) temel alınarak algılama ve kavrama düzeyinde hazırlanmıştır. Veli Oryantasyon Programının kazanımları şu şekildedir:

1. Oturum:

- Okul öncesi eğitimin önemini fark eder.
- Okula uyum süreci ile ilgili yapılması gerekenleri fark eder.

2. Oturum:

- Okul-aile -öğretmen işbirliğinin önemini kavrar.
- Çocuğunun okula uyumunda okulun ve kendisinin görev ve sorumluluklarını kavrar.

3. Oturum:

- Öğrenmenin beyinde nasıl gerçekleştiğini kavrar.
- Öğrenme stillerinin öğrenmedeki önemini fark eder.

4. Oturum:

- Çoklu zekâ teorisinin öğrenme üzerindeki etkisini fark eder.
- Her zekâ türünü geliştirmek için neler yapılabileceğini kavrar.

5. Oturum:

- Çocuklarının gelişim özelliklerini fark eder.
- Çocuğun gelişim özelliklerine uygun sorumlulukların neler olduğunu fark eder.

6. Oturum:

- Çocuğu ile iletişim biçimini gözden geçirir.
- Ödül ve cezanın bozucu etkilerini kavrar.

7. Oturum:

- Oyunun önemini fark eder.
- Çocuğunun gelişimsel özelliklerine uygun oyunları kavrar.

8. Oturum:

- Programda edindiği bilgi ve becerileri gelecek yaşamında nasıl kullanabileceğini kavrar.

2.İçerik: Programın ikinci ögesi içeriktir. Veli oryantasyon programında kazanımlara uygun olarak oturum konuları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Oturum: Okul öncesi eğitim ve okula uyum süreci
2. Oturum: Okul-aile işbirliğinin önemi
3. Oturum: Öğrenme nasıl gerçekleşir, öğrenme stilleri
4. Oturum: Öğrenme ve çoklu zekâ
5. Oturum: 4-6 yaş gelişim özellikleri ve çocukta sorumluluk bilinci
6. Oturum: Çocukla etkili iletişim ve ödül, ceza, doğal ve mantıksal sonuçlar
7. Oturum: Çocuk ve oyun
8. Oturum: Bitirme etkinliği

3.Süreç: Programının üçüncü ögesi süreçtir. Oturumlar, deney grubu üyeleri ile okul öncesi öğrencilerinin okula başladığı oryantasyon haftasında başlayarak haftada iki oturum olmak üzere Eylül ayında tamamlanmıştır. Sekiz oturumun her biri ortalama 90 dakika olarak yapılmıştır. Oturumlar, oturumun konusu hakkında üyelerin dikkati çekilerek başlamıştır. Daha sonra, oturumun konusu ile ilgili bir bilgilendirme çalışması yapılmıştır. Ayrıca bilgilendirme çalışmaları sonrasında anlatılan konuların kalıcı hale gelebilmesi amacıyla araştırmacı tarafından formlar hazırlanmış, paylaşılan bilgilere dikkat çekmek amacıyla görsel resim ve video desteği sağlanmıştır. Oturumlar grup tartışmaları, paylaşımlar ve etkinliklerle desteklenmiştir. Oturum sonlarında velilere oturumlar ile ilgili dokümanlar ve uygulama ödevleri verilmiştir. İlk oturumdan sonraki oturumların başında bir önceki oturumda konuşulan konularla ilgili kısa bir özet yapılarak verilen ev ödevleri hakkında konuşularak oturumlar arasında ilişki kurulmuştur.

4. Değerlendirme: Programın dördüncü ögesi değerlendirmedir. Programın öğrencilerin okula uyumuna etkisini değerlendirmek için, okul öncesi öğretmenlerine öğrencileri için 1. dönem başında (Eylül 2014) ve 1. dönem sonunda (Ocak 2015) ‘5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği’ uygulanmıştır. Programa katılan velilerin, program ve grup lideri ile ilgili düşüncelerini değerlendirmek amacıyla hazırlanan ‘Veli Oryantasyon Programı Değerlendirme Formu’ kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları:

Bu araştırmada, okul öncesi öğrencilerinin okul uyumu “5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Ayrıca programa ilişkin velilerin görüşlerini almak için araştırmacı tarafından hazırlanan Veli Oryantasyon Programı Değerlendirme Formu kullanılmıştır.

5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği.

Ölçek Ladd, Kochenderfer ve Coleman tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal formu, 27 madde ve 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Önder ve Gülay (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe Formu 4 alt ölçek ve 25 maddeden oluşmaktadır. Beş maddeden oluşan ‘okulu sevme’ alt ölçeği, çocuğun okulu ne kadar sevdiği ile ilgili öğretmenin algısını ölçmektedir. Bu alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .81’dir. On maddeden oluşan ‘işbirlikli katılım’ alt ölçeği, çocuğun, sınıf kurallarını, sorumluluklarını ve öğretmenin otoritesini kabul derecesini ölçmektedir. Bu alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .84’tür. Beş maddeden oluşan ‘okuldan kaçınma’ alt ölçeği, öğretmenin çocuğun sınıf ortamından kaçınma eğilimiyle ilgili algısını belirlemektedir. Bu alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .73’dür. Son olarak, beş maddeden oluşan ‘kendi kendini yönetme’ alt ölçeği, çocuğun sınıf içindeki bağımsız davranışlarını ölçmektedir. Bu alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .67’dir. Ölçeğin tamamının Cronbach alfa katsayısı .70’tir. Ölçekteki maddeler “Uygun Değil”, “Uygun” ve “Tamamen Uygun” şeklinde üçlü bir derecelendirme üzerinde yanıtlanmaktadır. Test-tekrar test uygulamaları arasında olumlu yönde, anlamlı ve yüksek bir ilişki vardır ($r = .97, p < .01$). Ölçeğin puanlanması iki şekilde olabilmektedir. Birincisi ölçekteki toplam puanı elde etmek amacıyla bazı maddelerin tersine çevrilerek hesaplanmasıdır. Bu puanlama öğrencinin okul öncesi eğitimdeki uyum düzeyini ölçmektedir. Puan arttıkça okula uyum düzeyi artmaktadır. İkinci puanlama yöntemi ise her bir alt ölçeğin ayrı ayrı toplam puanlarını bazı maddeleri tersine çevirerek hesaplamaktır. Alt ölçeklerin her birinin toplam puanının artması, o alt ölçekteki davranışların daha çok ortaya çıktığını belirtmektedir (Önder ve Gülay, 2010).

Program Değerlendirme Formu. Araştırmada uygulanan oryantasyon programının içeriğini ve grup liderini değerlendirmek amacıyla son oturumda doldurulan “Veli Oryantasyon Programı Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Bu formdan kapsamında, velilerin program sayesinde değiştirdikleri davranış olup olmadığı, programa ilişkin duygu ve düşünceleri, kazandıkları becerileri,

grup liderinin program içerisindeki hal ve tavırları, görüş ve öneriler gibi konulara ilişkin bilgiler elde edilmektedir.

Verilerin Analizi

Veli oryantasyon programının okul öncesi öğrencilerinin uyumuna etkisini belirlemek için önce ölçekten alınan puanların dağılımının normalliği test edilmiştir. Katılımcı sayısının az olması ($n < 30$) ve dağılımın normallik varsayımını karşılamamasından dolayı verilerin analizinde parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Araştırmada, önce deney ve kontrol grubunun ön-test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla Mann Whitney-U Testi kullanılmıştır. Sonrasında, deney grubunun ön-test ve son-test ölçümlerinin istatistiksel anlamlılığını test etmek için Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi kullanılmıştır. Ayrıca, velilere uygulanan veli oryantasyon programının değerlendirme anketinin frekansları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Veli oryantasyon programının okul öncesi öğrencilerinin okula uyumlarına etkisini belirlemek için, uygulama öncesi ve sonrasında deney ve kontrol grubundaki velilerin öğrencileri için öğretmenleri tarafından Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen verilerin önce toplam puanları, daha sonra alt ölçek puanlarına (okulu sevme, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme) göre analiz bulguları bu başlıkta verilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesindeki Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları Mann Whitney U-testi sonuçlarına göre veli oryantasyon programı uygulama öncesi, programa katılan velilerin çocukları ile programa katılmayan velilerin çocuklarının okula uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($U=64.5$, $p>.05$). Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasındaki Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo-1’de verilmiştir. Analiz sonuçları, deney grubunun uygulama öncesindeki ve sonrasındaki okula uyum toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. ($z=3.07$, $p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı değerlendirildiğinde, bu farkın pozitif sıralar yani son-test puanları lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, veli oryantasyon programının çocukların okula uyum düzeylerini artırmada önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Deney Grubunun Okula Uyum Ölçeği Ön-Son Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son-test Ön-test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	.00	.00	3.07*	.002
Pozitif Sıra	12	6.50	78.00		
Eşit					

*Negatif sıralar temeline dayalı

İlişkisiz örneklem için Mann Whitney U testi ile deney ve kontrol gruplarının ön-test ölçümleri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiş; deney ve kontrol gruplarındaki velilerin çocuklarının okulu sevme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($U=57.50$, $p>.05$). Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasındaki Okulu Sevme Alt Ölçeğinden aldıkları puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo-2’de verilmiştir. Analiz sonuçları, deney grubunun uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($\chi=2.95$, $p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, bu farkın pozitif sıralar yani son-test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, veli oryantasyon programının çocukların okulu sevme düzeylerini artırmada önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Deney Grubunun Okulu Sevme Alt Ölçeği Ön-Test ve Son-Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son-test	Ön-test	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>
Negatif Sıra	0	.00	.00	.00	2.95	.003
Pozitif Sıra	11	6.00	66.00			
Eşit	1					

*Negatif sıralar temeline dayalı

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesindeki İşbirlikli Katılım Alt Ölçeğinden aldıkları Mann Whitney U-testi sonuçları, iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($U=53.00$, $p>.05$). Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasındaki Okulu Sevme Alt Ölçeğinden aldıkları puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi analiz sonuçları, deney grubunun uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($\chi=2.79$, $p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, bu farkın pozitif sıralar yani son-test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, veli oryantasyon programının çocukların işbirlikli katılım düzeylerini artırmada önemli bir etkisi olduğu söylenebilir (Tablo-3).

Tablo 3. Deney Grubunun İşbirlikli Katılım Alt Ölçeği Ön-Test ve Son-Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son-test Ön-test	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
Negatif Sıra	1	3.50	3.50	2.79	.005
Pozitif Sıra	11	6.77	74.50		
Eşit	0				

*Negatif sıralar temeline dayalı

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesindeki Okuldan Kaçınma Alt Ölçeği'nden aldıkları Mann Whitney U-testi sonuçları göre veli oryantasyon programı öncesinde, programa katılan velilerin çocukları ile programa katılmayan velilerin çocuklarının okuldan kaçınma düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($U=67.00, p>.05$). Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasındaki Okuldan Kaçınma Alt Ölçeğinden aldıkları puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo-4'da verilmiştir. Analiz sonuçları, deney grubunun uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. ($z=.36, p>.05$). Bu sonuçlara göre, veli oryantasyon programının çocukların okuldan kaçınma düzeylerini azaltmada bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 4. Deney Grubunun Okuldan Kaçınma Alt Ölçeği Ön-test ve Son-test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son-test Ön-test	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	P
Negatif Sıra	6	6.17	37.00	.36*	,714
Pozitif Sıra	5	5.80	29.00		
Eşit	1				

* Negatif sıralar temeline dayalı

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesindeki Kendi Kendini Yönetme Alt Ölçeğinden aldıkları Mann Whitney U-testi sonuçlarına göre veli oryantasyon programı öncesinde, programa katılan velilerin çocukları ile programa katılmayan velilerin çocuklarının kendi kendini yönetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($U=68.00, p>.05$). Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasındaki Kendi Kendini Yönetme Alt Ölçeğinden aldıkları puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo-5’de verilmiştir. Analiz sonuçları, deney grubunun uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($z=2.68, p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, bu farkın pozitif sıralar yani son-test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, veli oryantasyon programının çocukların kendi kendini yönetme düzeylerini artırmada önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Deney Grubunun Kendi Kendini Yönetme Alt Ölçeği Ön-Test ve Son-Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Son-test Ön-test	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	<i>z</i>	<i>P</i>
Negatif Sıra	0	.00	.00	2.68	.007
Pozitif Sıra	9	5.00	45.00		
Eşit	3				

*Negatif sıralar temeline dayalı

Deney grubundaki velilere programın son oturumunda uygulanan ‘Veli Oryantasyon Programı Değerlendirme formundan elden edilen sonuçlara bakıldığında; velilerin okula uyum süreci ile ilgili bilgi sahibi oldukları ($f=11$) okul öncesi eğitimin, okul aile işbirliğinin, iletişim ve oyunun önemini fark ettikleri ($f=12$); programda öğrendiklerinin yaşamlarına katkı sağlayacağı ($f=11$) belirlenmiştir.

Araştırma bulguları, okul öncesi öğrencilerinin okula uyum, işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme becerileri ön-test ve son-test puanları arasında deney grubu lehine pozitif yönde anlamlı bir fark olduğu yönündedir. Ayrıca velilerin

programdan memnun kaldıkları, veli oryantasyon programı sayesinde yeni bilgiler öğrenip, beceriler kazandıkları söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada elde edilen bulgulara göre Veli Oryantasyon Programı sonrasında deney grubu öğrencilerinin okula uyum, işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme ve okulu sevme ön-test ve son-test puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir fark olduğu; okuldan kaçınma ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Velilere uygulanan oryantasyon programının, okul öncesi öğrencilerinin okula uyumlarında etkili olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları, alan yazın ile paralellik göstermektedir. Gürsimsek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci'nin (2002) yaptığı çalışmada aile katılımının çocuğun eğitimine etkisi incelenmiş ve çalışma sonunda aile katılımının sosyal ve bilişsel açılardan çocuğu olumlu yönde etkilediğine ulaşılmıştır. McDonald ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda aile eğitimi programına katılan ailelerin çocuklarının sosyal becerilerinde artma ve olumsuz davranışlarında azalma olduğu bulunmuştur.

Bilgili (2007) yaptığı araştırmada, birinci sınıfa başlayan öğrencilere yönelik yapılan hazırlık çalışmasına veliler büyük oranda katılmıştır. Araştırmacı tarafından öğrencilerin okula alışma sürecinde aileleriyle birlikte olmalarının onları rahatlattığı gözlemlenmiştir. Ogelman, Önder, Seçer ve Erten (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda anne tutumlarının, okul öncesi dönem çocuklarının okula uyumlarını ve sosyal becerilerini etkileyebildiği, olumlu anne çocuk ilişkisi olan çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına daha yüksek düzeyde uyum sağladıkları bulunmuştur. Lau, Li ve Rao (2011) yaptığı çalışma sonucunda aile katılım düzeyi ile okula hazır bulunuşluk düzeyinin yüksek derecede ilişkili olduğu bulunmuştur. Zupancic ve Kavcic (2011), ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutumlarının çocukların davranışları ve okula uyumları üzerinde etkili olabildiği bulunmuştur. Anne-baba tutumları okula uyumu çocuğun özellikleri ve okul öncesi deneyime göre daha fazla etkileyen bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karakuzu (2015) tarafından yapılan çalışmada Ebeveyn Destekli İlkokula Hazırlık Programı'nın çocukların okula hazır bulunuşluk düzeylerini bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında desteklediği bulunmuştur. Bu durum ailelerin okula hazırlama sürecindeki önemini göstermiştir. Ayrıca araştırma sonuçları, çocukların okula hazırlanması sürecinde ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin artmasının, çocukların okula

hazırlanmasında önemli etkisi olduğunu göstermektedir. Vural (2006) yaptığı çalışmada çocuklara ‘Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı’ uygulamıştır. Deneysel grubundaki çocukların, kendi kendini kontrol etme becerileri, sözel anlama becerileri, dinleme becerileri ve kişiler arası ilişkiler alt ölçeğinden aldıkları son-test puanları kontrol grubundaki çocukların aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı şekilde artış gösterdiği bulunmuştur.

Yapılan araştırmalara bakıldığında okula uyum sürecine aile dahil edildiğinde, bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu ve çocukların okula uyum düzeylerinin olumlu yönde etkilendiği görülmektedir. Bu araştırmanın diğer araştırmalardan farkı okul hayatının başlangıcı olan okul öncesi dönemde velileri oryantasyon sürecine dahil etmesidir. Öğrencilerin okul öncesi eğitimden sonraki eğitim yaşamlarında okula başlarken uyum sorunları yaşamaması, ailelerin okula uyum süreci hakkında bilgi sahibi olmaları için yapılan bu veli oryantasyon programında çocuklarının eğitim- öğretim yaşamlarında destek olabilmek için gerekli becerilere de yer verilmiştir. Program aracılığıyla velilere öğrenme süreçlerinin nasıl gerçekleştiği, çocuklarının gelişim dönemleri ve özellikleri, doğru ödül-ceza vermek, etkili iletişim kurmak ve oyun oynamak hakkında bilgi kazanmalarına katkı sağlayacak nitelikte çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma çerçevesinde gerçekleştirilen veli oryantasyon çalışması, okullardaki psikolojik danışma rehberlik hizmetleri içerisinde öğrencilerin ve velilerin okula uyumuna yönelik gerçekleştirilen bir çalışmadır. Okula uyum ile ilgili olarak yapılan araştırmaların çoğunda okula uyum sürecine ailelerin ve psikolojik danışma ve rehberlik servisinin dahil edilmesinin önemi vurgulanmış ya da öneri olarak sunulmuştur (Başaran, Gökmen ve Akdağ, 2014; Çeliktürk, 2011; Ekinci-Vural, 2012; Ogelman, Önder, Seçer ve Erten 2013; Erten, 2012; Gülay, 2011; McIntyre, Eckert, Arbolino, Reed ve Fiese 2014, Karakuzu, 2015; Lau, Li ve Rao, 2011). Programın uygulama süreci ve sonrasında velilerden gelen olumlu dönütlere ve veli oryantasyon programı değerlendirme formu sonuçlarına bakıldığında velilerin oryantasyon programından memnun kaldıkları, bu program sayesinde yeni bilgiler öğrenip, beceriler kazandıkları ve gelişimlerine katkı sağladığı söylenebilir.

Bu araştırmanın bulgularına göre, velilere uygulanan oryantasyon programı okul öncesi öğrencilerinin okula uyumlarında etkili olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları uygulanan ölçek puanları ve kısa süreli veriler ile sınırlıdır. Bundan sonraki araştırmalarda okula uyum düzeyinin veliler ya da öğrenciler üzerinden

ölçülebileceği ölçme araçları geliştirilebilir; orta ve uzun vadeli nicel ve nitel veriler ile programın değerlendirilmesi yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın A.(2003). *Kundaktan okula çocuklarımız*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydoğan, Y. (2010). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. (Ed: T. Güler). *Annebaba eğitimi*. Ankara : Pegem A Akademi
- Başaran, S., Gökmen, B. ve Akdağ, B. (2014). Okul öncesi öğrencilerinin okula uyum sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 197-223
- Bilgili, F. (2007). *İlköğretim 1.sınıfı yeni başlayan öğrencilere uygulanan eğitim öğretime hazırlık çalışmalarının öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Cowan P. & Cowan C. (2014). The role of parents in children's school transition. *Encyclopedia on early childhood development*.
- Çeliktürk, Z. (2011). *İlköğretim birinci sınıfa uyum haftasına ilişkin öğretmen ve veli görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- Dinkmeyer, D., & MacKay D. (2007). *Biz Bir Aileyiz*. YKY. İstanbul
- Ekinci-Vural, D. (2012). *Okul öncesi eğitimin ilköğretime etkisinin aile katılımı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Ersay, E. (2000). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları*. F. Temel (Ed). Ankara: Anı Yayıncılık
- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Gordon, T. (1993). *Etkili öğretmenlik eğitimi*. (E. Aksay ve B. Özkan, Çev.) İstanbul: YA-PA Yayınları. (2005).
- Gordon T. (2012). *Etkili anne baba eğitimi*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Gülay, H. (2011). Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının okula uyumlarının sosyal beceriler açısından incelenmesi. *NWSA E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 139-146

- Güler, T. (2007). Okul Öncesi eğitimde ailenin önemi ve okul aile işbirliği. G. Haktanır (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (295-322). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürsimsek, I., Girgin, G., Harmanlı ve Z. Ekinci, D., (2002) Çocuğun eğitiminde aile katılımının önemi (Bir Pilot Çalışma). Okay Bayram S. (Ed.), *Erken Çocukluk Gelişimi Ve Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Hirst, M., Jervis, N., Visagie, K., Sojo, V. & Cavanagh, S. (2011). *Transition to primary school: a review of the literature*. Canberra: Commonwealth of Australia.
- Karakuzu, E. (2015). *Ebeveyn destekli ilkokula hazırlık programı'nın okul öncesi dönem çocuklarının ilkokula hazır bulunuşluğuna etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Koca, E. (2006). *Çocuğunuzu ne kadar tanıyorsunuz?* GOA Basım Yayın. İstanbul
- Ladd, G. W., Kochenfender, B. J., & Coleman, C. C. (1996). Friendship quality as a predictor of young children's early school adjustment. *Child Development*, 67, 1103-1118
- Lau, E.Y.H., Li, H. & Rao, N. (2011). Parental involvement and children's readiness for school in China. *Educational Research*. 53(1), 95-113.
- Levine M. (2005). *Her çocuk başarabilir*. Boyner Yayınları. İstanbul
- McDonald, L., Moberg, P. D., Brown, R., Rodriguez- Espiricueta, I., Flores, N. I., Burke, M. P. & Coover, G. (2006). After school multifamily groups: A randomized controlled trial involving low income, urban, Latino, children. *Children and School*, 28 (1), 25-34.
- McIntyre, L., Eckert, T., Arbolino, L., Reed, F. & Fiese, B. (2014). The transition to kindergarten for typically developing children: A Survey of School Psychologists. *Involvement. Early Childhood Education Journal*, 42-3, 203-210.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (OBADER)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Mountrose P. (2000). *6 ile 18 yaş çocuklarıyla sorun çözümede 5 aşama*. İstanbul: Kariyer yayınları.
- Nazlı, S. (2018). *Aile danışmanlığı. 14. Baskı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2016). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları. 6. Baskı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ogelman, H., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29: 143-152.

- Oktay A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Ömeroğlu, E., Yazıcı, Z., ve Dere, H. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında ebeveynin eğitime katılımı. M. Sevinç. (Ed.). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. (s.440-446). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2010). 5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması, *Uluslar Arası Online Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 2, 204-224.
- Siğirtmaç, A. ve Taşçı N. (2014). Okul uyum haftasının okul öncesi öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, cilt.43, 101-116.
- Swanson, J., Valiente C., & Chalfant K. L. (2012). Predicting academic achievement from cumulative home risk: The mediating roles of effortful control, academic relationships, and school avoidance. *Merrill-Palmer Quarterly* 58(3), 375-408.
- TUSİAD, (2005). *Doğru başlangıç: Türkiye’de okul öncesi eğitim*. İstanbul: TUSİAD-T
- Zupancic, M., & Kavcic, T. (2011). Factor of social adjustment to school: Child’s personality, family and pre-school. *Early Child Development and Care*, 181(4), 493-504.

Extended Abstract

Introduction: The pre-school education period, in which the learning speed is very high, forms the basis of the learning lives of the students. Throughout their learning lifetime, all children face compliance with the school as they move from a pre-school period to a new level of education. Beginning of the course, this period is an adaptation measure for both the child and the family. The consequences may be more permanent when the families are involved in the process. The problem of this research is examining the supportive role of the family about preschoolers' adaptation to school. The main objective of this research is to investigate the effect of the parent orientation program applied to the parents of preschoolers on the level of school adaptation, school love, cooperative participation, avoidance of school and self-management.

Method: The research is an experimental study with pretest and posttest, experimental and control groups. The study was carried out with 12 parents who started volunteering in pre-school education and participated in the program in 2014-2015 academic year. The sample of the study was consisted of 24 parents. Eight sessions Parent Orientation Program was administered to the experimental group which was prepared on the basis of Cognitive Behavioral Family Counseling Theory. In the research 'Teacher Assessment Scale for School Children for 5-6 Years' was used as a pre-test and post-test and for the purpose of evaluating the program 'Parent Orientation Program Evaluation Form' was used. "Mann Whitney-U" and "Wilcoxon Marked Ranks Test" were used to determine whether there was a significant difference between the pre-test and post-test in terms of adjustment levels of the experimental and control groups.

Findings: Analysis of scores from the 'Adaptation Teacher Assessment Scale for 5-6-year-olds' children shows that there is a significant difference between the total scores of the test group before and after the test according to the analysis results. According to these results, it can be said that the parent orientation program is an important influence in increasing children's compliance with the school. There is no significant difference between the scores of the control group before and after the practice. From these results, it can be said that the children who did not participate in the parent orientation program did not combine their children's level of adjustment to the school. According to the frequency values of the answers given to the items for the 'Parent Orientation Program Evaluation Form' it is determined that the parents have information about the adaptation process to the school, pre-school education, school-family cooperation, communication and game importance, and contribute to the lives of those they learn in the program. With these findings, it can be said that the parents learn new information and acquire skills through the parent orientation program.

Results: As a result of the research, it was found that the Parent Orientation Program did not have an effect on decreasing the avoidance levels of preschoolers, but it significantly increased the levels of school adaptation, cooperative participation, self-management and school love of preschoolers.